

V letošnjem letu Založništvo tržaškega tiska praznuje 80 let delovanja. Pod njihovim okriljem so izšla številna dela, ki so zaznamovala celoten slovenski kulturni prostor, a poslanstvo založbe ni le ohranjanje in utrjevanje slovenske besede v Italiji, ampak tudi povezovanje med jeziki, narodi in kulturami.

V Založništvu tržaškega tiska so leta 1945 izdali prvo knjigo

ZTT EST

Osem desetletij gradijo mostove med jeziki, narodi in kulturami

Slovenci v Trstu so se po drugi svetovni vojni smelo lotili gradnje kulturnega življenja, ki ga je fašizem več kot dve desetletji sistematično zatiral. Zato ni čudno, da je bila prva skrb namenjena prav slovenski knjigi in pisani besedi. Prvo izdano delo bi težje nosilo bolj poveden naslov: *Svet brez sovraštva*. Gre za dramo Mire Puc (kasneje Mihelič), ki je izšla v danes neverjetni nakladi 22.000 izvodov. Med ustanovitelji založbe, ki se je na začetku imenovala Gregorčičeva založba, je bil Zorko Jelinič, kmalu zatem sta se mu v uredništvu pridružila France Bevč in Vladimir Bartol ter številni drugi primorski intelektualci.

Posredniki med jugoslovanskim in italijanskim prostorom

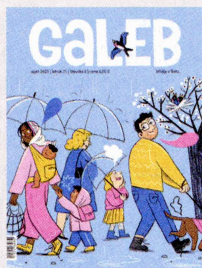
Založba se je preimenovala na začetku petdesetih let, ko se je povezala z založbo Primorskega dnevnika. Leta 1965 je pod isto okrilje prišla tudi Tržaška knjigarna. V primerjavi s prvimi povojnimi leti je v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja slovenska manjšina v Italiji lahko ponudila vedno večji intelektualni potencial. Vse večje zanimanje italijanske javnosti za slovensko manjšino ter boj manjšine za uveljavitev v italijanskem političnem in javnem življenju sta prispevala, da se je založba počasi odpirala navzven. Založništvo je prevzelo vlogo posredovalca ne le med slovenskim in širšim jugoslovanskim prostorom, temveč tudi italijanskim.

Na začetku 90. let prejšnjega stoletja so se družbene in politične spremembe dotaknile tudi dejavnosti založbe, ki je za nekaj let upočasnila delovanje. Pred dobrimi 25 leti je zopet zaživele po zaslugi in prizadevanju pesnika, publicista, novinarja, urednika in vsestranskega kulturnega delavca Aceta Mermolje, ki od takrat v vlogi predsednika bdi nad delom založbe in usmerja njeno delovanje v prihodnost. Založba vsa ta leta nenehno raste in utrjuje svoj položaj tako v Sloveniji kot tudi v Italiji.

Širok nabor žanrov

Rdeča nit ostajajo vsebine in teme, ki se dotikajo življenja Slovencev v Italiji. Zato ni prav nič presenetljivega, da ponujajo širok spekter žanrov, vsebin in naslovov, kar opažajo tudi obiskovalci sejmov, na katerih so prisotni, so povedali v založbi. Na njihovi knjižni polici tako najdemo domoznanska dela, vodnike, otroško literaturo, spomine in biografije, kuharice, esejistična dela, pesniške zbirke, prevode slovenskih klasikov, kot so France Prešeren, Ivan Cankar in Srečko Kosovel v italijanski jezik in še bi lahko naštevale.

Glavna dejavnost založbe je izdajanje knjig, a se dobro zavedajo širšega pomena, ki ga ima kot slovenska založba v Italiji. »Zavezani smo slovenski skupnosti, saj imamo kot ena nosilnih kulturnih ustanov skupnosti Slovencev v Italiji nalogo, da vzdržujemo in podpiramo uporabo slovenščine pri čim večjem številu ljudi od otroških let naprej. Od leta 1954 izdajamo tudi revijo *Galeb*, ki je namenjena osnovnošolcem v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji in je polna kakovostnih vsebin za mlade bralce. Istočasno pa je tudi odličan poligon za mlade avtorje in ilustratorje,« je pojasnila glavna urednica Martina Kafol.

Vzgajajo bodoče bralce, avtorje in prevajalce

Ne le bralci, pomembni so tudi avtorji, so prepričani v Založništvu tržaškega tiska. Prav zato so pred tremi leti povabili nadobudne pisce v šolo kreativnega pisanja Domišljene zgodbe. V tem letu nekaj od njih pili svoje večšine pod budnim očesom priznane slovenske pisateljice Anje Mugerli, zato lahko v bližnji prihodnosti pričakujemo tudi več leposlovnih del iz tržaške založbe. Veliko pozornosti namenjajo tudi prevajalcem, saj jih zelo primanjkuje.

Ves čas pa ostajajo ambasadorji slovenske skupnosti iz Italije tako v Sloveniji kot Italiji. »V Sloveniji se radi udeležujemo sejmov in različnih literarnih prireditev, Slovenski knjižni sejem je naš največji dogodek in z veseljem opažamo, da obiskovalce naše knjige in zgodbe zelo zanimajo. Najbolj prepoznavna knjiga ostaja prvi slovenski vodnik po Trstu *Kako lep je Trst*, takojšnja uspešnica je postal tudi prvi vodnik *Gorica, Nova Gorica: Povezani mesti* Andree Bellaviteja; veliko medijske pozornosti sta bili deležni obe knjigi Jerneja Ščeka *Kavarna Italija* in *Kavarna odprta*; lani sta kar dve naši otroški knjigi, *Mala Mara* in *Deva iz Devina*, prejeli znak zlata hruška, če naštejemo le nekaj bolj odmevnih del. Sicer pa smo se razveselili tudi povabila na gostovanje v Josipinino knjižarno Društva slovenskih pisateljev. Odlično sodelujemo z Društvom slovenskih založnikov,« je povedala o sodelovanju z matično domovino glavna urednica.

Vse bolj prepoznavni postajajo tudi v Italiji. Med drugim se skupaj z Društvom neodvisnih založnikov Furlanije - Julijske krajine, ki mu predseduje prav Kafol, in tržaško založbo Vita Activa Nuova podpisujejo tudi pod organizacijo mednarodnega knjižnega sejma v Trstu Parole tra i lughi/Besede med prostori, prisotni so na prestižnih sejmih, kot so Pordenonelegge, Triestebookfest in èStoria, v širši regiji predstavljajo

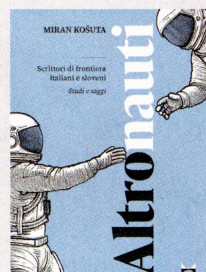

Glavna urednica Martina Kafol

novosti, ki bi utegnile zanimati tudi italijanske bralce in javnost.

Novosti in skrivnosti

Kaj lahko ob 80. obletnici pričakujemo iz Založništva tržaškega tiska? V začetek leta so vstopili z angleškim prevodom goriškega vodnika *Gorizia Nova Gorica: Two cities in one*. V letu Evropske prestolnice kulture 2025 bodo izdali še dve knjigi, ki se dotikata goriške zgodovine. Prva, ki nosi naslov *Dve Gorici, eno mesto*, v kateri Katja Jerman na zanimiv in slikovit način prikaže gradnjo urbane identitete novega povojnega mesta, še diši po tiskarni. Na drugo, v kateri Robert Devetak spregovori o ženskih dobroteljskih društvih na Goriškem v 19. stoletju, pa bo treba še malo počakati. Novost je tudi zbirka esejev v italijanščini *Altro nauti* prof. Mirana Košute, v kateri obravnava pesnike in pisatelje – obmejne raziskovalce – od Primoža Trubarja do Juana Octavio Prenza. Otroci in njihovi starši pa bodo gotovo navdušeni nad *Lažninko*.

Strip, ki ga je ustvaril tandem Maša Ogrizek in Manca Krošelj, govori o deklici Nini z bujno domišljijo, o bolečini ter zdravilni moči prijateljstva in ljubezni.

»Ostalo pa naj ostane še skrivnost. Zato bralce in bralke *Bukle* vabim, da spremljajo naše novice. Naj bo 80. obletnica priložnost, da naše delo, navdihujoče zgodbe in čudovite avtorje spozna čim več ljudi,« je še zaključila Martina Kafol.